

Ἡ Ἐκκλησία δά ἔπρεπε ἐνώπιον τοῦ πρωτοφανοῦς κινδύνου πού τά παιδιά της ἀντιμετωπίζουν νά θυσιαστῆ γιά νά τά σώσει· ὄχι μόνο σωματικά (προστατεύοντας τήν πολύτιμη υἰεία τους) μά καί πνευματικά. Πνευματικά, μέ τό νά τούς δείξει ὅτι στή σιωπή τῶν Λειτουργιῶν συνεχίζουμε ἐμεῖς νά μιᾶμε, νά τραγουδάμε, νά Τοῦ μιᾶμε καί νά Τόν καλοῦμε. Καί μέ τόν τρόπο αὐτό νά τά καλέσει νά καταδυθοῦν στόν βαθύτερο ἑαυτό τους καί νά ἀνακαλέσουν τήν περιουσία τοῦ βιώματός τους μέ τόν Θεό Πατέρα τους.

Ἡ κατάδυση αὐτή σηματοδοτεῖ ἕναν ἄλλο τρόπο προσέγγισης τοῦ Θεοῦ πέρα καί πίσω ἀπό τά σημαίνοντα - τίς τελετουργίες, τούς ὕμνους, τά μυστήρια. Εἶναι ἕνας ἰδιόμορφος ἀποφατισμός στή γνώση καί στό πλησίασμα τοῦ Θεοῦ. Προχωρᾶμε δηλαδή ἀφαιρετικά, πίσω ἀπό τίς κινήσεις καί τίς λέξεις, τή μουσική καί τά τυπικά, τή θρησκευτική λατρεία καί τά ἱερατικά, βάζοντας μέσα σέ μία παρένθεση «λήθης» τούς ἦχους, τίς λέξεις, τήν αἰσθητική τοῦ χώρου, ὅσα ἐλκύουν τήν ὄραση καί τίς ἄλλες αἰσθήσεις μας, γιά νά μπορέσουμε νά βροῦμε καί νά συναντήσουμε τόν Θεό πέρα καί πίσω ἀπ' ὅλα αὐτά.¹⁷⁴ Ὅχι γιατί δέν εἶναι σημαντικά, ἀλλά γιατί δέν Τόν περικλείουν· Τόν

174. «Αὐτή ἡ μέθοδος δέν ἀπορρίπτει ὡς ἀχρηστες τίς σχετικές ἐννοιες σχετικά μέ τόν Θεό. Αὐτές οἱ ἐννοιες πρέπει πάντα νά ἐκλεπτόνται - καί νά υπερβαίνονται: ὁ Θεός εἶναι ἔτσι, ἀλλά εἶναι ἄλλος. Ἡ ἀρνητική θεολογία δέν ὠθεῖ οὔτε στόν σκεπτικισμό οὔτε στήν ὀκηρία ... Ἡ βαθύτερη θεολογία μας εἶναι "ἀποφατική", δηλαδή ἀρνητική καί ταυτόχρονα ἀντινομιακή. Ἀπαγορεύει στίς ἐννοιες νά κλείνεται στόν ἑαυτό τους, νά ἔχουν τήν ἀξίωση νά φυλακίσουν τόν Θεό - ἢ τόν πλησίον». Γιά περισσότερα σχετικά μέ τά στάδια τῆς ἀποφατικῆς αὐτῆς γνώσης τοῦ Θεοῦ βλ.: Olivier Clement, «Ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς», ἐκδ.: ΑΚΡΙΤΑΣ 1997, σ. 124 κ' ἐξ, κ' 241.

φανερώνουν. Καί πολλές φορές, χωρίς νά τό καταλαβαίνουμε, ξεχνᾶμε τόν Θεό συγκεντρώνοντας ὅλη μας τήν προσοχή στά σημαίνοντα καί ὄχι στόν Σημαινόμενο. Ὁ κορυφαῖος Γάλλος ψυχαναλυτής καί ψυχίατρος Ζάκ Λακάν δεωροῦσε πώς τό πραγματικό δέν εἶναι ἡ πραγματικότητα, ἀλλά τό ἐξ ὀρισμοῦ ἀδύνατο. Καί πρέπει νά ἐλευθερώσουμε Τόν Θεό ἀπ' αὐτή τήν πραγματικότητα, ἀπ' αὐτόν τόν ιδιότυπο ἐγκλεισμό πού Τοῦ ἔχουμε ἐπιβάλλει, ὥστε νά μπορούμε μετά, μέ μία πρωτοφανή ἐλευθερία, νά διερχόμαστε τά Μυστήρια καί τή λειτουργική ζωή, χωρίς νά σκαλώνουμε πουθενά, καί νά Τόν συναντᾶμε. Εἶναι ἡ δυνατότητα πού μᾶς δίνεται νά συναντήσουμε χωρίς δυνατότητες (λειτουργικές, πεποιδήσεων, βεβαιοτήτων) Ἐκεῖνον πού εἶναι πέρα ἀπό κάθε προσδιορισμό· Τόν ἐξ ὀρισμοῦ Ἀδύνατον. Εἶναι ἡ συνειδητοποίηση πού θέλει τή δύναμη τοῦ λόγου-ἀκόμη καί τοῦ ποιητικοῦ- νά ἠττᾶται στήν ἀναμέτρησή της μέ τόν Ἄφραστο Θεό¹⁷⁵.

Αὐτό δά ἔπρεπε αὐτοβούλως νά κάνουμε γιά κάθε οὐσιαστική σχέση τῆς ζωῆς μας καί ὄχι μόνο μέ τόν Θεό. Νά ἀποσυρόμαστε γιά λίγο, νά «ξεχνᾶμε» ὅσα συγκροτοῦν τή σχέση μας μέ πρόσωπα ἀγαπημένα -καί μέ τόν Θεό- καί νά βλέπουμε τή σχέση μας γυμνή ἀπό ὅποιαδήποτε στοιχεῖα, μέ μοναδική βάση μας τό βίωμα τῆς καρδιάς, ὥστε νά δοκιμάζουμε τήν ἀντοχή καί τό

175. «...ὁ δὲ παντός γνωριστικοῦ χαρακτῆρος ἐξώτερος αἰεὶ εὐρισκόμενος πῶς ἂν διὰ τινος ὀνοματικῆς σημασίας περιληφθεῖ; Τούτου χάριν ἐπινοεῖ μὲν παντοῖαν ὀνομάτων δύναμιν εἰς τὴν τοῦ ἀφράστου ἀγαθοῦ σημασίαν, ἠττᾶται δὲ πᾶσα φραστικὴ λόγου δύναμις καὶ τῆς ἀληθείας ἐλάττων ἐλέγχεται [...] ἐπινοῶσα φωνὰς ἐνδεικτικὰς τῆς ἀφράστου μακαριότητος, [...] καὶ ὁ μέγας Δαβὶδ μυρίοις ὀνόμασι τὸ θεῖον καλῶν καὶ ἠττᾶσθαι τῆς ἀληθείας ὁμολογῶν», Γρηγόριος Νύσσης, «Εἰς τὸ ἄσμα ἀσμάτων», PG 44, 1028C.

βάθος αὐτῶν τῶν σχέσεων. Ἄραγε, δά μπορούμε νά συναυτήσου-
με τόν Θεό καί πέρα ἀπό τήν τελετουργία, τά δυσιαστήρια καί
τούς ναούς; Ἄραγε, δά συνεχίσω νά ἀγαπῶ τόν σύντροφό μου,
ἄν πάψει νά μοῦ προσφέρει ὅσα καθημερινά μοῦ πρόσφερε; Κα-
τεβαίνοντας σταδιακά βαθιά, πολύ βαθιά μέσα μου, μέ κατεύ-
θυνση τήν καρδιά, δά συνεχίσω νά βλέπω τ(Τ)όν ἀγαπημένο μου
καί νά τοῦ μιλῶ ἢ ὅσο ἀπομακρύνομαι ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῶν
συμβαιόντων σιγά σιγά δά ἐξαφανίζεται;

Χρειαζόμαστε βέβαια καί τίς λέξεις καί τή μουσική καί τούς
ὑμνους καί τήν τελετουργία, ἀλλά πρέπει νά μπορούμε νά βαδί-
ζουμε πέρα ἀπ' αὐτά¹⁷⁶. Ἄν δέν γίνει αὐτό, τότε ὅλα αὐτά τά ση-
μαντικά καί σπουδαῖα μπαίνουν ἀνάμεσα σ' ἐμένα καί τόν Θεό
καί μέ κρατοῦν σέ μία ἀπόσταση.

Ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης μιλά γιά τήν ἀνάγκη τά
μυστήρια νά εἶναι διάφανα, ὥστε νά μπορεί ὁ ἄνθρωπος νά
βλέπει πίσω ἀπ' αὐτά καί νά ἀναζητᾶ τόν Θεό: «Γι' αὐτό κι οἱ
περισσότεροι δυσπιστοῦμε στούς λόγους γιά τά θεῖα μυστή-
ρια· γιατί τά βλέπομε μόνο μέ τ' ἀντίστοιχά τους αἰσθητά
σύμβολα. Πρέπει ὅμως καί ἀποσυμβολίζοντάς τα νά τά δοῦ-
με γυμνά καί καθαρά αὐτά καθεαυτά. Γιατί ὅταν τά δοῦμε
ἔτσι, μπορούμε νά τιμήσουμε τήν πηγὴ τῆς ζωῆς, πού χύνε-
ται μέσα στόν ἑαυτό της καί πού τή βλέπουμε ν' αὐτοδημι-

176. «Ἡ ζωὴ, ἄν καί βρίσκει στό ἀλφάβητο ἕναν καθοριστικό τόπο γιά τόν
ἐξανθρωπισμό της, δέν σέβεται ποτέ τήν ἀλφαβητική σειρά. Ἡ, ἄν προτιμᾶτε,
τό φαινόμενο τῆς γλώσσας πού ἐξανθρωπίζει τή ζωὴ δέν δά μπορέσει ποτέ
νά "ἀλφαβητώσει" τή ζωὴ. Σάν νά λέμε ὅτι, ναι μέν ἡ ζωὴ δέν δά ἦταν ζωὴ
χωρὶς τό γλωσσικό φαινόμενο, ὅμως μᾶς ἀποκαλύπτεται πάντοτε πλεονά-
ζουσα σέ σχέση μέ αὐτό», Massimo Recalcati, «Ἡ ὥρα τοῦ μαθήματος», ἐκδ.:
ΚΕΛΕΥΘΟΣ 2020, σ. 155.

ουργεῖται, πού εἶναι μιά κάποια δύναμη ἀπλή, αὐτοκίνητη, αὐτοενέργητη, πού δέν ἀφήνει τόν ἑαυτό της ἀλλά εἶναι γνώση ὄλων τῶν γνώσεων καί πού πάντοτε δεῖται τόν ἑαυτό της μέσω τοῦ ἑαυτοῦ της»¹⁷⁷.

Ἡ ἐκούσια παραίτηση ἀπό τά λειτουργικά στοιχεῖα πού συγκροτοῦν τή σχέση μου μέ τόν Θεό, ὥστε νά μπορέσω «γυμνός καί τετραχηνλισμένος»¹⁷⁸ νά παρασταθῶ ἐνώπιόν Του γίνεται διότι τά Μυστήρια -μέ ἀποκορύφωμα τήν Εὐχαριστία- συνιστοῦν ἕνα δικό Του δῶρημα σ' ἐμᾶς· δῶρα τοῦ Θεοῦ στόν καιρό τῆς Καινῆς Του Διαθήκης, στόν αἰῶνα τοῦ Πνεύματος. Καί ὅλη μας τή ζωή μάδαμε -καί σωστά τό μάδαμε- νά ζοῦμε τόν Θεό μέσα ἀπό τά δωρήματά Του. Νά Τόν συναντᾶμε στόν χῶρο τῆς ἀποκάλυψής Του. Νά δημιουργοῦμε σχέση μαζί Του, καί τά ὑλικά αὐτῆς τῆς σχέσης ἦταν πάντοτε τά δικά Του δῶρα. Συνδέουμε τόσο στενά τόν Θεό μέ τά δῶρα Του, ὥστε ταυτίζουμε τόν Θεό μέ αὐτά, λησμονώντας ὀλοκληρωτικά τόν Θεό καθεαυτόν. Εἶναι ὅμως καιρός νά πᾶμε παραπέρα. Εἶναι ἡ ἐξαιρετική εὐκαιρία στή ζωή μας νά «παραμερίσουμε» τά δῶρα καί νά ψάξουμε τόν Θεό χωρίς αὐτά. Γι' αὐτό, ὅταν ὁ Θεός ἀποφασίζει, ἐνίοτε, νά μᾶς στερήσει κάποια ἀπό τά δῶρα Του, ἐμεῖς τό ἐκλαμβάνουμε ὡς ἐγκατάλειψη. Δέν μᾶς ἐγκαταλείπει τότε μᾶλλον εἶναι πού ζητᾶ μιά πιο οὐσιαστική, ἀπό μέρους μας, σχέση μαζί Του.

Κρύβεται.

177. «Ἐπιστολή Θ', 1», στό: «Περί θείων ὀνομάτων, περί μυστικῆς θεολογίας», ἐκδ.: Π. ΠΟΥΡΝΑΡΑ, σ. 303, Σ PG I, 1104B.

178. Ἄλ. Παπαδιαμάντης, «Ὁ ἔρωτας στά χιόνια», «Ἄπαντα», τ. Γ', ἐκδ.: ΔΟΜΟΣ, σ. 110.

— Η στάση τῆς ποιμαίνουσας Ἐκκλησίας —

Ἄραγε, θά μέ ἀναζητήσουν; Ἀναρωτιέται.

Τόν ἀναζητοῦμε σ' ἓναν χῶρο ἀπουσίας καί μέ ἓναν τρόπο
ὀλόγυμνο ἀπό δωρήματα καί ἀπό ἐπιμέρους διεκδικήσεις.

«Ὁ ἄνθρωπος εἶναι λογικός ἐπειδή εἶναι ὕπαρξη ἐρωτι-
κή (*desidero εἶναι τό φροῦδικό cogito*, λέει ὁ Λακάν) καί εἶναι
ὕπαρξη ἐρωτική ἐπειδή ὁ Θεός εἶναι ἀπουσία»¹⁷⁹.

179. Χρ. Γιανναράς, «Ἡ λογική ἀρχίζει με τόν ἔρωτα», ἐκδ.: ΙΚΑΡΟΣ 2004, σ.
225.